

A photograph of a dirt path winding through a forest of birch trees. The path is on the right side, leading into the distance. The trees have white bark and green leaves. The ground is covered in grass and some yellow wildflowers.

Het Schrijvertje

IVN Roermond e.o.

Zomer 2025

Jaargang 35, nummer 3

Van de redactie

Door Frans Hendrixx

Donderdag 8 mei stond er in Dagblad De Limburger een opmerkelijke kop: 'Liefde voor natuur gaat hand in hand met verdriet'. Een titel die mij raakte. Hoe vaak moeten natuurliefhebbers met lede ogen aanzien hoe flora, fauna en landschap aangetast worden door ons eigen handelen. Neem bijvoorbeeld ons voormalige redactielid Laur Lenards. Laur monitort al vele jaren vlinders op een bepaalde route en in de tijd heeft hij de aantallen en soorten met meer dan de helft zien afnemen. Dat doet pijn.

Onze natuurgidsen, die vaak al jaren meelopen en plekken tot in detail kennen, moeten aanhoren hoe discussies over stikstof almaar in de rondte draaien en verward raken in spinsels van belangengroepen terwijl maatregelen hard nodig zijn. Ook dat doet pijn.

Even terug naar het artikel. Het stond boven een aankondiging van een promotieonderzoek van Helen Verploegen. Zij heeft een studie gemaakt (Open Universiteit) van het observeren van natuurliefhebbers en waarnemers en hun emoties. De journalist van De Limburger schrijft: "Vlinderpopulaties die halveren, een kwart minder libellen, honderd procent minder vuursalamanders: de krantenkoppen zijn bekend. Maar uit haar studie blijkt dat achter die metingen een hoop leed schuilt. De liefde voor natuur gaat bij veel vrijwilligers hand in hand met verdriet. Rouw zelfs."

Ik kan dit beamen en voel vaak de pijn over hoe onze natuurlijke leefomgeving aangetast wordt. Ik zie hoe Ex-

tinction Rebellion met vaak onbegrepen acties een gezicht geeft aan de wanhoop over de toekomst en begrijp dat. Als redactie van *Het Schrijvertje* proberen we met de pijn om te gaan door steeds maar weer uiting te geven aan de liefde voor al wat leeft en een podium te bieden aan de vele kleine positieve initiatieven. En we krijgen hier gehoor in door jullie ingezonden artikelen. Is dit vertaald verdriet? Laat het zo zijn. Hier heeft de natuur in ieder geval wel baat bij.

De promotie was op 8 mei jl. op Radboud Universiteit, Nijmegen en heet 'Natuurervaringen en het online delen van natuurobservaties: Data en emotie in tijden van natuurverlies'.

Even iets anders.

IVN Roermond e.o. is voor de ledenadministratie overstapt naar het door IVN Nederland gebruikte systeem Procurios. Een platform waar meerdere landelijke organisaties gebruik van maken. Hierdoor kunnen we gedifferentieerd gebruik maken van verzendlijsten voor bijvoorbeeld *Het Schrijvertje* en de Nieuwsbrief. Meer mogelijkheden dus. Bij de vergelijking van onze bestaande adreslijst met die van IVN Nederland bleken er gelukkig geen dramatische verschillen te zijn. Maar omdat aanhef en adressen soms nét iets anders geschreven worden in het landelijke bestand, kan het zijn dat de adressering er vanaf nu iets anders uitziet dan u gewend was. Merkt u echte fouten op, laat het ons a.u.b. weten door te mailen met ledenadministratie@ivnroermond.nl.

Kopij voor het herfstnummer insturen vóór 22 augustus.

Smalbladig Jacobskruiskruid, foto Frans Hendrixx

Bestuur IVN Roermond e.o.

Voorzitter	voorzitter@ivnroermond.nl
Secretaris	Ron de Cock secretariaat@ivnroermond.nl
Penningmeester	Lily Welters penningmeester@ivnroermond.nl
Bestuursleden	Anja Van den Bogaert John Frenk Marjo Stiphout Meta van Appeven Sanne Backus,

Email: bestuur@ivnroermond.nl

Van de bestuurstafel

Door Frans Hendriks

Vrijdag 30 mei heeft de eerste bestuursvergadering in de nieuwe samenstelling plaatsgevonden. Zeven bestuursleden gaan onze afdeling ondersteunen, een mooi breed platform. Aan enthousiasme ontbreekt het niet. De nieuwe bestuursleden stellen zich voor in deze editie van Het Schrijvertje. Ook de vacature voor vertrouwenspersoon is ingevuld door de benoeming van Judith Goossens. Vooralnog is er geen voorzitter benoemd. Het bestuur denkt erover dit als een collectieve taak te zien.

Enkele punten die behandeld werden in de vergadering waren het versterken van de programmacommissie, het financieren van activiteiten, de aanwezigheid van bestuursleden bij activiteiten, het werkplan voor het bestuur, het maken van een actie-/takenlijst.

Afgesproken werd dat twee bestuursleden t.w. Sanne Backus en John Frenk vanuit het bestuur de programmacommissie gaan versterken. Het oudste en jongste bestuurslid. Tevens zal het bestuur leden oproepen ideeën voor en/of medewerking aan activiteiten aan te bieden. Hieraan is bekendheid gegeven in de Nieuwsbrief van 30 mei.

Wat betreft de financiën voor het jaarprogramma denkt het bestuur dat het mogelijk een idee is om de programmacommissie per jaar een totaalbudget toe te kennen. Zo kan de commissie redelijk autonoom aan het werk en hoeft er geen extra heen en weer communicatie hierover te zijn. Dit idee gaat besproken worden met de penningmeester en de commissie. Het bestuur vindt het belangrijk bij het programmeren van activiteiten, indien nodig/mogelijk, meerdere offertes aan te vragen.

Tijdens de vergadering werd afgesproken welke activiteiten de rest van het programma-jaar door welke bestuursleden bezocht gaan worden.

Bij de overdracht van taken heeft onze vorige voorzitter, René Horsten, een lijst van aandachtspunten gemaakt. Het bestuur heeft dit besproken en er al enkele gerealiseerd.

Afgesproken werd verder dat er aandacht besteed gaat worden aan een gidsenbijeenkomst en het organiseren van een coördinatorenoverleg. Mogelijk datums voor dit laatste zijn 9 of 23 oktober. Dit wordt spoedig bekend gemaakt.

Het was een vruchtbare bijeenkomst waarin betrokkenheid met onze afdeling op een prettige manier naar voren kwam.

Colofon

Nummer 141, juni 2025

Voorpagina:

- Elmpsterwald,
foto Marieke Michels
- Wieler, foto Frans Hendriks

Redactie

Frans Hendriks, Fenny Gaastra,
Frank Heinen, Marieke Michels

Vormgeving:

Frans Hendriks, Marieke Michels

Email:

hetschrijvertje@ivnroermond.nl

Print: Editoo B.V. - www.editoo.nl

Website: www.ivnroermond.nl

Ledenadministratie: ledenadministratie@ivnroermond.nl

Bankrekening:

NL18RABO 0135 8373 67

Inhoudsopgave

- 2 - Van de redactie
- 3 - Van de bestuurstafel
- 4 - Ledenmiddag
- 5 - Klimaatverandering en natuurbranden
- 7 - Verdieping en beleving tijdens Landschapsgidsenopleiding
- 8 - Voorstelronde nieuwe bestuursleden
- 10 - Activiteitenkalenders
- 11 - Geslaagde landschapsgidsen
- 13 - Op en langs een deel van de IJzeren Rijn
- 14 - Winnaars Groene Camera Trofee 2024
- 15 - Het krinkelende winklende waterding
- 16 - Wegbermplanten
- 18 - Jaarexcursie NoLimits
- 19 - Roerdalen Vakantie Expeditie
- 20 - Contactpersonen

Onze sponsors vindt u op de pagina's 2, 4, 10, 12 en 20

Meer informatie over onze afdeling en haar activiteiten kunt u geactualiseerd vinden op onze website www.ivnroermond.nl

De Baronshoeve, Baexem, foto Frans hendrixx

Ledenmiddag IVN Roermond e.o.

**We nodigen hierbij al onze leden uit voor de ledenmiddag op 30 augustus van 13.00 uur tot ca. 17.00 uur.
Locatie: de Baronshoeve (en omgeving), Kasteelweg 7a te Baexem.**

Wij gaan op ontdekkingsstocht!

Met behulp van onder andere onze zintuigen verkennen we de omgeving van de Baronshoeve.

Wij willen nog niet te veel verklappen, maar een tipje van de sluier kunnen we wel oplichten:

- Bij de ontvangst om 13.00 uur worden eerst onze smaakpapillen gestimuleerd met koffie/thee en vlaai.
- In de loop van de middag gebruiken we in de omgeving al onze zintuigen. Op wat voor manier dat gaat gebeuren, blijft nog een verrassing.
- Daarna kunnen we onder het genot van een drankje gezellig napraten in de Baronshoeve en sluiten we de middag af.

Tot ons genoegen werkt ook een aantal van onze nieuwe landschapsgidsen mee aan het programma.

Wij zijn erg benieuwd wat wij van hen kunnen leren, jullie ook?

Graag tot dan,
Marieke, Els en Fenny.

De eigen bijdrage bedraagt € 7,50 en deze middag is uiteraard alleen voor IVN-leden.

Aanmelden kan door te mailen naar lily.welters@ivn-roermond.nl (aanmelding is pas definitief na overmaken van € 7,50 op rekeningnummer NL18 RABO 0135 8373 67 t.n.v. IVN Roermond, onder vermelding van ledenmiddag). Op tijd aanmelden is aan te raden (er is een limiet), maar in ieder geval voor 15 augustus.

Parkeren kan aan de overkant van de weg bij de schutterij en op de parkeerplaats bij de rotonde (N280).

Boekhandel en Antiquariaat

BOOM

Neerstraat 31a, 6041 KA Roermond

Nieuwe en antiquarische boeken over natuur en heemkunde,
2e hands literatuur en boeken over geschiedenis, kunst en
nog veel meer !

Woensdag, vrijdag, zaterdag open van 11.00 - 17.00
Donderdag open van 14.00 - 17.00 uur

telefoon: 0475 - 33 46 65 | e-mail: boomboekhandel@freeler.nl

Meinweg na brand 2020. Foto Frans Hendriks

Klimaatverandering en natuurbranden: een gevaarlijke cocktail

Door Frank Heinen

Het aantal natuurbranden neemt de laatste decennia flink toe, vooral op het noordelijk halfrond. Op zich zijn deze tijdelijke vuurhaarden een natuurlijk, niet per definitie slecht fenomeen, maar mede door de invloed van klimaatverandering worden ze tegenwoordig vaak groter, heviger en destructiever.

Hoe ontstaat een natuurbrand?

Een natuurbrand ontstaat, net als elke brand, als vier voorwaarden samenkomen in een explosieve cocktail. Allereerst is er natuurlijk de ontstekingsbron. Die kan natuurlijk van aard zijn, zoals een blikseminslag, maar heeft meestal een menselijke oorzaak. Vooral moedwillig gemaakte vuren (brandstichting, zwerflandbouw door middel van hakken en branden, lenswerking van in de natuur gedumpt glaswerk, vonkenregens) staan vaak aan de basis van grootschalige natuurbranden. De tweede voorwaarde is de aanwezigheid van genoeg brandbaar materiaal zoals takken, struiken en bomen. Zeker als regen lang uitblijft, vat het dorre materiaal snel vlam. De hoeveelheid atmosferische zuurstof is ook medebepalend voor de grootte en ernst van een natuurbrand. Krachtige winden bevorderen de toevoer van zuurstof, waardoor het risico op uitslaande, zich vliegensvlug verspreidende branden bij veel wind groeit. Bij heftige branden zuigen de opstijgende verbrandingsgassen bovendien koude, zuurstofrijke lucht uit de omgeving aan. Tot slot is er nog de factor temperatuur. Bij een heftige bosbrand is de stralingswarmte vaak sterk genoeg om al op tientallen meters afstand nieuwe bomen te ontsteken.

Bij de verschillende vormen van natuurbrand onderscheiden we drie algemene typen: grondvuur, loopvuur en kroonvuur. Bij het eerste type beperkt het vuur zich tot de humuslaag en woedt de brand vooral ondergronds. In het geval van loopvuur brandt de onderste vegetatielaag van een bos, terwijl bij een kroonvuur boomkronen vlam vatten en elkaar aansteken. In het ergste geval groeit een kroonvuur uit tot een verwoestende vuurstorm. Een bijzondere soort natuurbrand is de zogenoemde 'zombie-brand'. Die smeult eigenlijk de hele winter ongezien door en laait tijdens een warme en droge periode in het voorjaar op, ogenschijnlijk uit het niets.

Oeroud fenomeen

Natuurbranden zijn een oeroud fenomeen en maken al honderden miljoenen jaren deel uit van ons aardsysteem. De oudste sporen van een natuurbrand dateren van 430 miljoen jaar geleden. In bepaalde biotopen maken natuurbranden deel uit van de natuurlijke cyclus en dragen ze zelfs actief bij aan de biodiversiteit. De ongekende florale rijkdom van de Zuid-Afrikaanse Kaapprovincies (fynbos), die bestaat uit talloze endemische soorten, wordt bijvoor-

beeld grotendeels gevoed door vuur. De zaden van veel planten in dit rijke vegetatiepalet ontkiemen pas als er rook in de lucht zit en bloeien het uitbundigst na een natuurbrand. De bodem zit dan vol vruchtbare as, terwijl de branden ook voorkomen dat struiken gaan woekeren en zeldzame soorten wegdrukken. Kleinschalige branden voorkomen bovendien dat zich zoveel organisch materiaal ophoopt dat een brand oncontroleerbaar wordt en het deels vuurbestendige fynbos tot op de wortel afbrandt.

Ook eucalyptusbomen en de imposante Amerikaanse reuzensequoia's, met een maximale hoogte van bijna honderd meter en een omtrek van ruim dertig meter de grootste bomen ter wereld, zijn voor hun voortplanting afhankelijk van bosbranden. De zaden van de sequoia's komen pas uit als ze deels verbrand zijn. Door hun enorm dikke bast en hoge kruin, tast een normale bosbrand de belangrijkste delen van deze giganten zelden aan. In heidegebieden en savannelandschappen houden regelmatige en kleinschalige branden de diversiteit en openheid van het landschap – en dus ook het natuurlijke leefgebied van de dieren en planten die er al sinds jaar en dag leven – in stand.

Bedreigde ecosystemen

Zijn de talloze natuurbranden in Nederland (zoals de grote Meinweg- en Peelbrand in 2020 die bij veel lezers nog vers in het geheugen zullen liggen), de helse vuurzeeën in Californië, de horrorbranden in Australië die in 2020 naar schatting bijna drie miljard (!) dieren doodden of de brandende Amazone dan geen reden tot zorg, aangezien bosbranden deel uitmaken van de natuurlijke orde der dingen? Toch wel. Als bosbranden te hevig zijn, te lang aanhouden, vaker dan normaal voorkomen en opdoemen in gebieden waar ze niet gebruikelijk zijn, loopt het voortbestaan van ecosystemen op den duur gevaar. Tropische regenwouden horen van nature bijvoorbeeld niet regelmatig te branden. Omdat ze door de klimaatverandering droger worden en de mens ze op grote schaal platwalst of affakkelt om vee te laten grazen, worden tropische bossen steeds vaker gedecimeerd door verwoestende brandhaarden. In het Amazonegebied werden vorig jaar bijvoorbeeld meer dan vijftigduizend branden geregistreerd, een toename van tachtig procent ten opzichte van een jaar eerder.

Ook boreale bossen boven de poolcirkel (denk aan de ongekende schaal van de branden die delen van Canada in 2023 teisterden) staan tegenwoordig vaker in lichterlaaie dan vroeger. Een van de oorzaken hiervoor is het Albedo-effect (zie voetnoot). Omdat het klimaat in noordelijke contreien het snelst opwarmt, verdwijnen sneeuw en zee-

Meinweg na brand 2020. Foto Frans Hendriks

ijs vroeger in de lente. Hierdoor absorberen het land en de oceaan meer warmte. Bovendien kunnen bomen en struiken noordelijker groeien dan vroeger, waardoor er meer brandbaar materiaal is in gebieden die oorspronkelijk grotendeels met toendra bedekt waren. Omdat veel boreale bossen op rijkelijk met brandbaar materiaal (mos, takken, bladeren, struiken) bedekte veenbodems staan, zijn ze vatbaar voor branden als opwarming en droogte terrein winnen op vocht en kou. De CO₂-uitstoot die gepaard gaat met grootschalige bosbranden, vormt bovendien weer een katalysator voor de klimaatverandering.

In ons land zagen we afgelopen voorjaar behoorlijk veel natuurbranden en -brandjes. De omstandigheden waren dan ook ideaal. Door de zowel natte als zachte winters van de afgelopen twee jaar en de warme, zonnige start van het voorjaar, ontluikte de natuur in 2025 al vroeg. Het gevolg? Veel plantaardig materiaal dat door het langdurig uitblijven van regen al snel uitdroogde, veranderde in ideale brandstof voor lopende vuurtjes. De meeste ecologen en klimaatwetenschappers twijfelen er nauwelijks aan dat natuurbranden de komende decennia talrijker en intenser worden. De vraag is hoe goed we hier als mensheid op voorbereid zijn en hoe ernstig de natuurlijke verschraling zal zijn die ongetwijfeld voortvloeit uit deze zorgwekkende klimatologische ontwikkeling...

Voetnoot: Het albedo-effect beschrijft de mate waarin een oppervlak zonlicht terugkaatst. Hoe hoger het albedo, hoe meer zonlicht wordt teruggekaatst, en hoe lager de temperatuur. Lichte oppervlakken zoals sneeuw en ijs hebben een hoog albedo, terwijl donkere oppervlakken zoals zee en bos een laag albedo hebben. (Redactie)

Beleef de natuur

Verdieping en beleving tijdens de landschapsgidsenopleiding van IVN Midden-Limburg

Door Léon Hoenen, foto's Jan-Pieter Janssen

Op een warme zomeravond eind augustus 2024 klonk er zacht geroezemoes in zalencentrum 't Leuke in Beegden, gemeente Maasgouw. Daar vond de aftrap plaats van de nieuwe editie van de Landschapsgidsenopleiding (LGO) 2024-2025. In een sfeervol ingerichte zaal kwamen 32 mannen en vrouwen uit alle windstreken van Midden- en Limburg samen – van Roosteren tot Reuver en van Herkenbosch tot Tungelroy. Met uiteenlopende achtergronden, maar één gemeenschappelijke deler: liefde voor het Limburgse landschap en een diepgewortelde wens om die liefde om te zetten in kennis, verdieping en het vermogen om die kennis door te geven aan anderen.

Van liefde naar verdieping, van verdieping naar beleving

Deze cursisten begonnen aan een reis die hen niet alleen door de natuur zou leiden, maar ook langs hun eigen grenzen en groeimomenten. Het doel: leren hoe je anderen op inspirerende wijze kunt meenemen in de verhalen van het landschap. Hoe je door beleavingsvolle werkvormen de geschiedenis, ecologie en schoonheid van Midden-Limburg kunt laten herleven voor toekomstige excursiedeelnemers. Wat begon als een rustige start, groeide uit tot een intensief traject dat zijn hoogtepunt vond in het voorjaar van 2025 – met de presentatie van een eigen excursie (in kleine groepjes) in een zelfgekozen gebied. Van het Leudal tot de Maasplassen, van de Tungelroyse Wallen tot het Roerdal, en van de Weerterbossen tot het uiterste puntje bij Roosteren-De Rug: elk groepje cursisten gaf vorm aan een unieke excursie. Stuk voor stuk met liefde voorbereid, tot in de puntjes uitgewerkt en met zichtbaar plezier gepresenteerd. De ene gids in de huid van een verteller, de ander als wetenschapper of verhalenwever – allemaal met passie. De afsluitende bijeenkomst vond plaats op 24 mei in het sfeervolle pesthuisje bij zorgcentrum St. Elisabeth in Haalen. Onder het genot van een lach, herinneringen en een terugblik op een intensief jaar, werd de opleiding feestelijk afgesloten. Met trots: een groep nieuwe landschapsgidsen – allemaal geslaagd.

Wat er aan verschillende stenen te vinden zijn in de Roer

Landschapsgidsen van topniveau

Deze editie van de LGO leverde niet zomaar nieuwe gidsen op, maar landschapsgidsen van uitzonderlijk niveau. Dat succes is mede te danken aan de inspirerende en toegewijde cursusleiding. Onder het warme en gestructureerde gezag van René Horsten – die als een bevlogen hoofdonderwijzer het proces vriendelijk maar kordaat leidde – ontstond een veilige leeromgeving waarin iedere cursist zich kon ontwikkelen. Daarnaast waren er de vakdocenten: Toos Kunnen, Hermien Hendriks, Ad Havermans, Bèr Peeters,, Erik Nevels en Jan Slaats. Elk van hen bracht zijn of haar passie, ervaring en kennis mee en wist het over te brengen op een manier die inspireerde. Gastdocenten Benoît Locht, Math de Ponti, Wiel Zentjens en Sylvia Spierts zorgden bovendien voor afwisseling in invalshoeken en presentatievormen – en verrijkten het programma met hun eigen expertise.

Inhoud met diepgang en afwisseling

De opleiding bestond uit tien avondlessen en tien praktijkgerichte excursies. De opzet was doordacht en bood een mooie balans tussen theorie en praktijk. Door het di-

Een spelmoment als extraatje tijdens een excursie

Uitleg over meanders als landschapvormend element

verse niveau van de deelnemers – van enthousiaste natuurliefhebbers zonder voorkennis tot ervaren amateur-geologen – was het soms een uitdaging voor de cursusleiding om iedereen op het juiste spoor te houden. Maar juist door de lessen te ondersteunen met uitgebreide achtergronddocumentatie, visuele hulpmiddelen en veldwerk, kon iedere deelnemer op zijn of haar eigen niveau groeien. Voor velen betekende dit dat de avonden nog werden gevolgd door uren lezen, uitwerken en voorbereiden – maar altijd met plezier en nieuwsgierigheid. Elke les behandelde een ander thema, zoals digitaal bronnenonderzoek, de geologische opbouw van Midden-Limburg, bodemstructuren, watersystemen, flora en fauna, ecologie en de invloed van de mens op het landschap. Wat op papier soms abstract leek, kwam tot leven tijdens de buitenlessen. Staand op een stuifduin in Tengelroy of kijkend naar een afgesneden Roerarm nabij Herkenbosch begrepen cursisten ineens hoe het landschap zich door de eeuwen heen had gevormd. Door samen te kijken, meten, voelen en luisteren werd theorie beleving – en beleving kennis.

Samen leren, samen groeien

Wat misschien wel het meest opviel, was de sfeer in de groep. Er heerste vanaf de eerste bijeenkomst een gevoel van saamhorigheid en enthousiasme. Er werd serieus gewerkt, maar ook gelachen, gedeeld en geluisterd. Ieders inbreng werd gewaardeerd. Ieders verhaal telde. Dat maakte deze opleiding niet alleen leerzaam, maar ook warm en verbindend.

IVN Midden-Limburg in zijn kracht

Met de succesvolle afronding van deze Landschapsgidsenopleiding (LGO) bewijst IVN Midden-Limburg opnieuw dat het niet alleen mensen verbindt met de natuur, maar ook mensen met elkaar. Het IVN laat kinderen en volwassenen op inspirerende wijze beleven hoe leuk, gezond én belangrijk natuur is. Via natuuractiviteiten, cursussen, projecten en campagnes worden mensen in beweging gebracht – letterlijk én figuurlijk. De LGO sluit naadloos aan bij deze missie.

Kortom: IVN Midden-Limburg is goed bezig. En de natuur wint er iedere keer weer bij.

Voorstelronde nieuwe bestuursleden

De laatste maanden is IVN Roermond e.o. bezig geweest met het zoeken en vinden van nieuwe bestuursleden. Dit verliep uitermate prettig. Hieronder stellen ze zich aan u voor.

Meta van Appeven

Mijn naam is Meta van Appeven, geboren op de Spik bij Roermond. Fruit plukken uit de eigen boomgaarden, groente uit de eigen tuin, vlees, eieren en melk kwamen van ons eigen bedrijf. Ik zwierf als jong kind tussen de velden en groeide op in een landelijke omgeving. Daar is mijn liefde voor de natuur ontstaan. Ik heb de schaalvergroting in de agrarische sector aan den lijve ondervonden. Het gebruik van pesticiden op de gewassen, van penicilline spuiten bij zieke dieren zien toenemen. De dieren kregen nummers in hun oren, koeien hadden niet langer namen. Ik kreeg een afschuw van de industrialisering van het boerenleven omdat ik zag hoe het inbreuk maakte op de natuur maar ook op mens en dier. Ik ging studeren om les te geven in het basisonderwijs en maakte een herbarium. Dat bracht mij op plekken waar ik eerder niet kwam. Ik kreeg oog voor de diversiteit aan beplanting. Ik kreeg steeds meer interesse in biologie. Ik was op zijn tijd in de bossen te vinden.

Als juf nam ik de kinderen zoveel mogelijk de wijk in en naar de bossen. Niet alleen leren van plaatjes maar alles in het "echt" bekijken en beleven.

Het jaarlijkse festival, waar ik de initiatiefnemer van ben, "Groen moet je doen!", is een happening waar al mijn missies samenkomen: natuurbeleving, natuureducatie, duurzaamheid, vergroening, buitensporten, jonge en oude, zieke en gezonde mensen met elkaar verbinden door gebruik te maken van een uitgebreid netwerk van natuurhelden. Vandaar dat IVN elke keer door meerdere werkgroepen vertegenwoordigd is. We hebben in Roermond een grote IVN-afdeling waar heel veel mensen waardevolle initiatieven ontplooiën. Daar ben ik trots op. Ik wil me als bestuurslid inzetten om dit zo goed mogelijk

te faciliteren en om ook weer nieuwe activiteiten te ontwikkelen. Ik hou van pionieren. We hebben een fijne club die de schouders eronder wil zetten. We hebben elkaar nodig om al onze doelen te realiseren want de natuur staat behoorlijk onder druk. Ik zie uit naar een fijne samenwerking en een gezonde organisatie.

Sanne Backus

Mijn naam is Sanne Backus en ik ben 23 jaar oud. Recent heb ik de opleiding IVN-landschapsgids afgerond en begeleid ik sinds een tijd de Junior Rangers-groep in Nationaal Park De Meinweg.

Ik ben opgegroeid in de natuur en als kind was ik al in de Roer of op de Meinweg te vinden. Vaak in een boom of tot de knieën in het water op zoek naar mooie stenen. Die liefde voor de natuur heb ik ook om kunnen zetten toen ik actief werd bij de Junior Rangers en ben van daaruit de cursus voor landschapsgids gaan doen.

Naast de liefde voor de natuur ben ik ook actief met het werken met textiel en dat in bijna elke vorm. Ook repareer ik, naast mijn baan, breimachines.

Een grote motivatie van mij is om te kunnen groeien, als persoon en als deel van een organisatie.

Anja Van den Bogaert

Mijn naam is Anja Van den Bogaert. Opgegroeid als boerendochter is de liefde voor de natuur mij sinds generaties meegegeven.

Verbondenheid voelen met de aarde waarop wij leven was noodzaak. Binnen mijn, nog steeds, werkzame leven bin-
nen de geestelijke gezondheidszorg zie ik ook dat het zich al of niet verbonden voelen mede bijdraagt aan het gees-

Van links naar rechts: Lily Welters, John Frenk, Sanne Backus, Anja Van den Bogaert, Meta van Appeven, Ron de Cock en Marjo Stiphout.

telijke welzijn. Tijdens een districtsbijeenkomst van IVN werd ik positief getroffen door de kennis en het enthousiasme binnen IVN. Contacten werden gelegd wat resulteerde in deelname in de plantenwerkgroep. Dat ik hier als leek bij kwam bleek helemaal geen probleem. "Als je één plantje per keer onthoudt is het al genoeg." Hoe fijn is het om samen te delen, ervaren en te verwonderen. Als oma van vier kleinkinderen voel ik de noodzaak mijn steentje bij te dragen door mijn liefde voor de natuur. Als kersvers lid van het dagelijks bestuur hoop ik mijn bescheiden bijdrage te leveren en dat we laagdrempelig en vanuit het gevoel van verbinding met elkaar iets voort kunnen zetten wat waard is om voor te gaan. Er is een plekje voor iedereen.

John Frenk

Mijn naam is John Frenk en ik heb me als bestuurslid aangemeld nadat ik de hartekreet van het vorige bestuur had gelezen dat er toch een aantal van de 350 leden zouden moeten zijn die als bestuurslid activiteiten voor de vereniging wilden uitvoeren. Vanwege dat laatste heb ik me aangemeld. Verwacht dus van mij geen bestuurlijke vergezichten. Ook heb ik niet veel kennis van de natuur. Ik kan, bij wijze van spreken, een mus van een zwaluw onderscheiden maar daar houdt het wel zo'n beetje mee op. Wel kan ik op basis van mijn gezond verstand energie steken in noodzakelijke zaken. De activiteiten van IVN

vind ik noodzakelijk (zeker in deze tijd) en ik lever graag een bijdrage aan de vele activiteiten die door vele deskundige leden in IVN-verband (reeds) worden ondernomen. Ik hoop op een prettige samenwerking.

Marjo Stiphout

Ik ben 66 jaar, getrouwd, moeder van een zoon en woonachtig op het Munsterplein in Roermond. Van 1979 tot 2022 heb ik gewerkt in het Laurentiusziekenhuis in diverse functies, zoals analist, (account)manager, directiesecretaresse, OR-lid, vakbondsconsulent en projectleider. Vanaf 2016 ben ik lid van IVN Roermond e.o en deelnemer aan de planten- en fotowerkgroep. Tevens ben ik schoolgids voor IVN. Mijn hobby's zijn wandelen, koken, lezen, fotograferen en musea bezoeken. Ik ben lid geworden van het IVN-bestuur om zoveel mogelijk de visie van IVN uit te dragen: 'Natuur, dat zijn wij'. Natuur is de basis van alles wat leeft, we kunnen niet zonder. Maar de natuur staat onder druk en de afstand tussen mensen en natuur is nog nooit zo groot geweest. IVN brengt natuur weer dichtbij, want wij geloven dat hoe meer je van de natuur houdt, des te beter je ervoor gaat zorgen. En zorgen voor de natuur, is zorgen voor jezelf. Daarom streven wij naar een natuurinclusief Nederland, waarin natuur onderdeel uitmaakt van het dagelijks leven, van de crèche tot en met de oude dag. Zo bouwen we samen aan een gezonde samenleving waarin natuur weer vanzelfsprekend is.

Activiteitenkalenders juli - oktober 2025

LET OP: Alle activiteiten onder voorbehoud! Kijk op de website www.ivnroermond.nl voor actuele gegevens.

Publieksprogramma

Zondag 3 augustus

Excursie van Rijkelse Bemden naar Donderberg, Beesel

Aanvang: 14.00 uur

Startpunt: parkeerPlaats langs pad richting fiets/voetveer te Rijkel

Gidsen: Leo Koster, Wim Maas

Foto Marieke Michels

Zaterdag 30 augustus

Ledenmiddag; alleen voor leden

tijd: van 13:00 uur tot 17:00 uur

Zie website voor verdere informatie

Aanmelden via lily.welters@ivnroermond.nl

Zondag 14 september

Jeugdexcursie 'Op zoek naar bodemdiertjes'

Aanvang: 10:00 uur; duur 2 uur

Plaats: Hammerveld, p-Plaats Concordia, Burg. Geuljan-slaan 1c, Roermond

Contactpersoon: Paul Monod de Froideville

Aanmelden via paulmonoddefroideville@ivnroermond.nl

Aardappelbovist. Foto Marieke Michels

Zondag 5 oktober

Paddenstoelenexcursie Leudal

Aanvang: 10:00 uur; duur 2,5 uur

Startpunt: Bezoekerscentrum Leudal, Roggelseweg 58, Haelen

Gids: Hermien Hendriks

Aanmelden via programmacommissie@ivnroermond.nl

Zondag 19 oktober

Najaarswandeling voor Blinden en Slechtzienden

tijd: van 13:00 uur tot 16:00 uur

Startpunt: Bezoekerscentrum Leudal, Roggelseweg 58, Haelen

Contactpersoon: Sjoerd van der Schuit

Dinsdag 28 oktober

Workshop korstmossen, les 1 theorie

Aanvang: 19:30 uur

Plaats: De Groene Transformator, Bredeweg 10, Roermond

Inleider: Huub Bonten

Aanmelden via programmacommissie@ivnroermond.nl

ZAAL *'t LEUKE*** CAFÉ**

Leukenstraat 6, 6099 AR Beegden
www.leukebeegden.nl

Uw adres voor:

- Verenigingen
- Vergaderingen / bijeenkomsten
- Voorlichting / werving / opleiding
- Cursussen
- Recepties
- Koffietafels
- Bruiloften
- Feesten & partijen

Aangepaste Natuurwandeling

Voor mensen met een verstandelijke beperking

Zaterdagen 13 september en 11 oktober
van 13.30 uur tot 16.15 uur
(wandeling van 14.00–15.30 uur)

Plaats: Bezoekerscentrum Leudal
Roggelseweg 56, 6081 NP Haelen.

Vooraf aanmelden voor niet-leden verplicht:
nolimits@ivnroermond.nl

Foto Groene Camera Trofee 2023

Vogelwerkgroep

Zondag 7 september
De Krang – De bruinkopdiksnavelmees
07:30 uur Parkeerplaats bij de Kerk, Swartbroek

Zondag 5 oktober
Meerlebroek – Najaarstrek
08.00 uur Parkeerplaats Meerlebroek, Reuver

Landschapsgidsenopleiding IVN Midden-Limburg

De gezamenlijke IVN-afdelingen in Midden-Limburg hebben in de periode augustus 2024–mei 2025 een landschapsgidsenopleiding georganiseerd. De opleiding is 24 mei jongstleden feestelijk afgesloten met de uitreiking van de diploma's aan 29 nieuwe landschapsgidsen; 15 hiervan zijn lid van IVN Roermond e.o. Een bijzonder mooie versterking van ons gidsenbestand. Op bijgevoegde foto ontbreken de volgende 5 mensen: Henry Dijkhuis, Marlies Schurink-Verdonk, Jan-Pieter Janssen, Han Hensen en Léon Hoenen

Fotowerkgroep

Zaterdag 5 juli, zondag 17 augustus en zaterdag 27 september

Ruim voor de fotosessies ontvangen de leden van de fotowerkgroep informatie over de plaats van samenkomst en het fotografisch onderwerp waar aandacht aan wordt geschonken.

Hebt u interesse om een keer aan te sluiten? Dat kan. Stuur een mailtje naar: fotowerkgroep@ivnroermond.nl. U ontvangt dan de nodige informatie.

Beleef de natuur

Plantenwerkgroep

Vrijdag 18 juli
Zomerbloeiërs
Tijd: 19.00 uur
Plaats: Hompesche Molen
Molendijk 6
6107 AA Stevensweert

Zaterdag 20 september
Zomerbloeiërs
Tijd: 9.00 uur.
Plaats: Landgoed Beijlshof
Parkeren bij Infobord Limburgs Landschap
Schoorweg Baexem

Zaterdag 18 oktober
Paddenstoelen Leudal
Tijd: 9.00 uur.
Plaats: parkeerplaats Staatsbosbeheer
Roggelseweg 58, 6081 NP Haelen

Landschapsgidsen afd. Roermond e.o. Foto Ruud Snijders

Foto Rooijmans in Budel is al sinds 1985 dé specialist op het gebied van natuurobservatie.

Verrekijkers | Spotting scopes | Warmtebeeldkijkers | Fotografie

Contact Foto Rooijmans

Adres: Markt 10, 6021CD, Budel

Website: www.fotorooijmans.nl

Telefoon: +31 (0) 495 494890

E-mail: fotorooijmans@hotmail.com

Met een assortiment van meer dan 250 kijkers op voorraad hebben wij één van de grootste collecties van de Benelux en dit tegen de beste prijs!

Beleef de natuur

De nieuwe Volvo C40 Recharge

100% elektrisch. 0% leder.

Maak kennis met de verrassende Volvo C40 Recharge. Met opgewekt strakke looks, de meest geavanceerde technologie en een volledig elektrische aandrijving, ontworpen om u en de wereld waarin wij leven te beschermen. Ervaar het comfort van een ledertuig interieur met slimme voorzieningen, waaronder Google-services. En ervaar de kracht en souplesse van 100% elektrisch rijden met een maximaal bereik van 438 km. Puur rijden, zonder uitstoot.

VOLVO C40 RECHARGE VANAF €47.499
LEASE ZAKELIJK VANAF €549 P.M. | AUTO-ABONNEMENT VANAF €705 P.M.
ERVAAR HEM NU BIJ VOLVO RUTTEN OF BIJ JE AUTOBEDRIJF RUTTEN.NL

VOLVO

VOLVO

Volvo Rutten Verke
Verkeersweg 28
077-3310150

Volvo Rutten Buit
Fahrenhofweg 22
0475-341019

Volvo Rutten Binn
Lindstraat 3
0485-982522

Together for a better life

wepa.eu/nl

WEPA Nederland B.V.
Boutestraat 125
NL 6071 JR Swalmen

wepa

Op en langs een deel van de IJzeren Rijn.....

Door Leo Koster

Op de tropische maandag 12 augustus 2024 parkeer ik mijn auto op de parkeerplaats voor de voormalige spoorweginnengang op de Meinweg, dit was wachtpost 4. In de Spoorwegwet van 21 augustus 1859 is de verplichting opgenomen om alle openbare kruisingen van de lijn met wegen te laten bewaken. Tussen Roermond en Vlodrop Station lagen, bij de wegen die de IJzeren Rijn kruisten, 13 wachtposten.

Het is 18.25 uur en de temperatuur bedraagt 32°C. Onlangs had ik gezien dat een schaapskudde de vegetatie op het spoor onder handen had genomen, het is dan wat makkelijker om over de bielzen te lopen. Ondanks de hitte hoop ik toch op een reptiel of een slangenhemd.

Even terug in de tijd: Op 29 juni 2003 was hier een buitenexcursie over reptielen gegeven door Ton Lenders. Als ik geniet van de mooie bloemen van het slangenkruid en als een landkaartje (vlinder) op de parkeerplaats wat rondfladdert houdt Ton zijn inleiding, direct daarna gaan we op pad. Ton's ogen zoeken speurend langs het ijzeren hekwerk dat bij deze overweg van de IJzeren Rijn is aangebracht. Het is al meteen raak, een gladde slang wordt gesignaleerd. Het is een vrouwtje dat gepaard heeft en eieren in zich heeft. Zij is eierlevendbarend, d.w.z. dat het vrouwtje eieren in het lichaam heeft waar geen schaal omheen zit maar wel een vlies. Als het ei gelegd wordt, breekt het vlies. Deze slang komt voor op de Meinweg en kan goed tegen drogere biotopen. Bij het vastpakken komt er uit de cloaca een gele afscheiding die geweldig stinkt. Deze stank blijft heel lang hangen. Het verschil tussen man en vrouw bij deze slangensoort is erg moeilijk. Het mannetje heeft een langere staart en wat meer rood pigment. Het is een volwassen exemplaar met een geweldig grote, opengesperde bek. Deze slang heeft een ronde pupil, relatief kleine kop en is ongeveer 50 centimeter lang. Het gespleten tongtje komt regelmatig tevoorschijn. Het is een soort wurmslang die leeft van andere reptielen en muizen. Ze hebben een streep vanaf de neusgaten door het oog tot de hals. Omdat het kopschildenpatroon vrij constant is, is dit een slecht herkenningskenmerk. Het is de minst bekende slang van de Meinweg. In het ballastbed van de IJzeren Rijn komen deze slangen nog wel voor. Tussen het pas gemaaid gras wordt zelfs nog een slangenhemd gevonden, het is de afgestroopte huid van een gladde slang.

Rond 14 april 2018 werd de spoorovergang in de IJzeren Rijn, wachtpost 4, door ProRail aangepast. Betonplaten werden deels verwijderd, spoorstaven werden op elkaar gestapeld om afgevoerd te worden. Vrijdag 22 mei 2015 was ik hier ook. Ik heb altijd interesse in de overgangen van de IJzeren Rijn. De houten bielzen liggen hier misschien al 136 jaar. En via deze veelal verrotte bielzen wandel ik een stukje over de IJzeren Rijn. Want er zou zo maar een gladde slang dan wel een hagedis kunnen liggen. Tussen de rails niets vermeldenswaardigs, als ik aan de buitenzijde van de rails terugloop, zie ik onder de roestige rails een deel van een duimdikke gladde slang. De kop en

staart zijn niet te zien. Hij/zij is grijsbruin met donkere vlekken op de rug, deze niet-giftige slang houdt er een verborgen leefwijze op na. Vandaar dat hij/zij zelden wordt gezien. De slang kan 70-80 centimeter lang worden en de schubben hebben geen kieltjes (streepjes): de slang beschikt over een zeer gladde schubbenhuid. Heeft men bij het verwijderen van de betonplaten en rails rekening gehouden met de aanwezigheid van slangen?

Nu weer mijn verhaal. De rails in de overweg zijn al verdwenen, een hek staat er nog en er groeit slangenkruid. Volgens Guus Urlings; "Een blauwe schoonheid met een stekelig karakter."

Rond 1814 heette deze plant nog 'gemeene slangenkop'. Het 'gemeene' slaat op het voorkomen van deze plant; een gewone, algemeen voorkomende plant.

Aan beide zijden van de IJzeren Rijn is een degelijk hekwerk aangebracht, doch er zijn openingen waardoor ik toch kan starten bij het begin van dit stuk IJzeren Rijn. Ik probeer de IJzeren Rijn te volgen tot het viaduct over de Hooibaan. Langs de IJzeren Rijn stonden geelkleurige bordjes; ProRail. Verboden toegang voor onbevoegden. Art. 22 Spoorwegwet, art. 461 Wetboek van Strafrecht. Ik hoor veldkreken, mieren lopen langs de roestige rails, mestkevers over de rotte bielzen. Veel uitgebloeid vingerhoedskruid, bramen 'kruipen' over het spoor, een blauw-vleugelsprinkhaan: ik zou er maar weinig te zien krijgen.

Rechtsboven op het talud staat een houtsculptuur van de getalenteerde kettingzaagkunstenaar Roel van Wijlick, het is er één van de 21. Het thema achter dit houtkunstwerk is: de kale kop van Koope Wullem. Wullem schroefde tweemaal per week alle schroeven van het spoor tussen Roermond en Dalheim aan. Hij werd daarbij echter gestoord door Aardmannetjes en om die te ontvluchten sprong hij op de rug van een ree. Doch door al die rare sprongen viel hij half van de rug van dit prachtige beest en schuurde met zijn hoofd over de grond. Al zijn haren waren daardoor afgeschuurd en bij wachtpost 4 was hij pas veilig, want daar durfden de Aardmannetjes niet te komen.

Diverse bevestigingsschroeven liggen los, c.q. naast de rails. Amerikaanse vogelpest 'verpest' het hier op de rails ook al danig. In de 145 jaar oude bielzen zitten spleten en gaten, een prachtige schuilplaats voor reptielen. Ik kom bij een dwarsweg, dit is de Scheidingsweg (wachtpost 3). Hier staat een walnoot omgeven door maagdenpalm, jacobskruiskruid en een bord 'Stiltegebied'. De rails hier zijn ook al opgeruimd. In het volgende stuk van de IJzeren Rijn werden de schapen niet ingezet. Het is hier al veel ruiger; berken, Amerikaanse eiken, lijsterbes, valse salie. Rond 1911 tot begin Eerste Wereldoorlog waren de hoogtijdagen voor de IJzeren Rijn, bij Vlodrop-Station kwamen dagelijks 1000 spoorwagens de grens over.

Lees verder op pagina 19

Patrick Meerts - Leo in het donker

Winnaars Groene Camera Trofee

Tijdens de uitvoering van onze activiteiten worden dikwijls fraaie foto's gemaakt.

Daarom wordt onder de leden van IVN Roermond e.o. voor de beste foto van het jaar een prijs beschikbaar gesteld. De foto's moet betrekking hebben op een van onze activiteiten die gedurende het jaar zijn georganiseerd.

Tijdens de algemene jaarvergadering van 3 april 2025 zijn de foto's beoordeeld die zijn ingezonden voor de "Groene Camera Trofee 2024". De winnaars zijn:

1. Leo in het donker – door Patrick Meerts
2. Twee opa's – door Hermien Hendriks
3. Spaanse vlag – door René Horsten

Proficiat aan de prijswinnaars!

Hebt u zelf een leuke foto gemaakt tijdens een van onze activiteiten, schroom dan niet om hem in te zenden naar fotomaster@ivnroermond.nl

Hermien Hendriks - Twee opa's

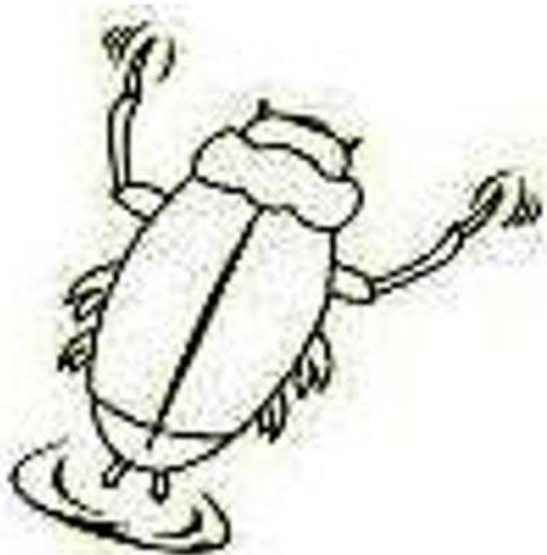
René Horsten - Spaanse vlag

ivn natuur
educatie
Roermond e.o.

'Het krinkelende winklende waterding' (Guido Gazelle)

Door Paul Lormans

Ooit pronkte rechtsboven op de cover van ons IVN-tijdschrift het logo van een beestje. Met enige fantasie was te zien dat het om een waterkevertje ging, maar welke soort? Nederland telt maar liefst 1400 keversoorten, waarvan er ongeveer 400 zich ophouden langs oevers en in en op het water. Een behoorlijk aantal en daardoor is op naam brengen een moeilijke klus. Valt mee, vooral omdat slechts één naam te linken is aan de titel van ons blad: het schrijvertje (*Gyrinidae*).

Voormalig logo van het Schrijvertje 2013

De naam heeft het beestje te danken aan een gedicht dat Guido Gezelle in 1857 schreef. Door observatie raakte hij in de ban van hoe het zwarte 'kabotseken' (monnikskapje) in staat was om al 'krinkelend en winklend' over het water te bewegen. Het leek er zelfs op dat het dierke met zijn sierlijke draaiingen en lussen hem iets wilde vertellen. Helaas, wat het zwart kabotseken hem duidelijk wilde maken is hij nooit aan de weet gekomen. Nu weten wij meer.

Informatie over het schrijvertje die Guido ontbeerde.

Het schrijvertje staat te boek als een rovertje. Met name kleinere prooidieren, die zowel op als onder water gevangen en verorberd worden, staan op het menu. Dat zigzaggen wordt veroorzaakt door z'n lichaamsbouw. De onderkant is vlak en is het best te vergelijken met een plat roeibootje zonder kiel en roer. Recht op zijn doel afgaan zit er niet in. Toch zal het slachtoffer de dans niet ontspringen. Ons kabotseken is supersnel door zijn krachtige middelste en achterste zwempoten die als roeispanen fungeren. De langere voorpoten dienen als grijporgaan om prooien zoals muggen, muggenlarven en ander klein grut te vangen.

Ook de onderwaterwereld behoort tot het jachtrevier van het schrijvertje. Hiervoor heeft het diertje een bijzondere aanpassing: de ogen zijn namelijk in tweeën gedeeld zodat hij zowel boven als onder water goed kan zien. Bij

mijn weten is er geen enkele keversoort die deze eigenschap bezit.

Elk voordeel heeft een nadeel. Ons kabotseken moet op gezette tijden boven water komen om adem te halen.

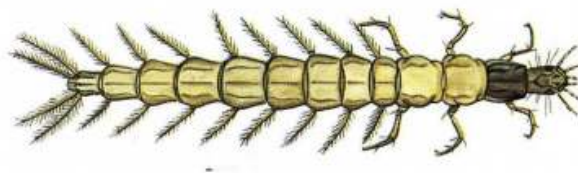
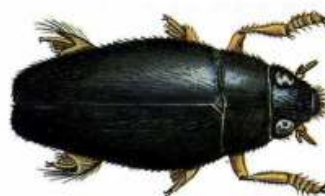
De larven, die totaal niet op de volwassen vorm lijken, kunnen permanent onder water blijven omdat zij ademen via draadkieuwen die aan weerszijden van hun achterlijf zitten. Overigens is het menu identiek aan de volwassen vorm. Hun kostje bestaat eveneens uit alle mogelijke kleine waterdierpjes die cru gegrepen en verlamd worden. Vervolgens worden ze door een weefseloplossend gif besproeid. De kaken doen als sluitstuk de rest. Guido Gezelle had gelijk: het is een zeer bijzonder 'dierke', een gedicht waard.

Verantwoording afbeeldingen:

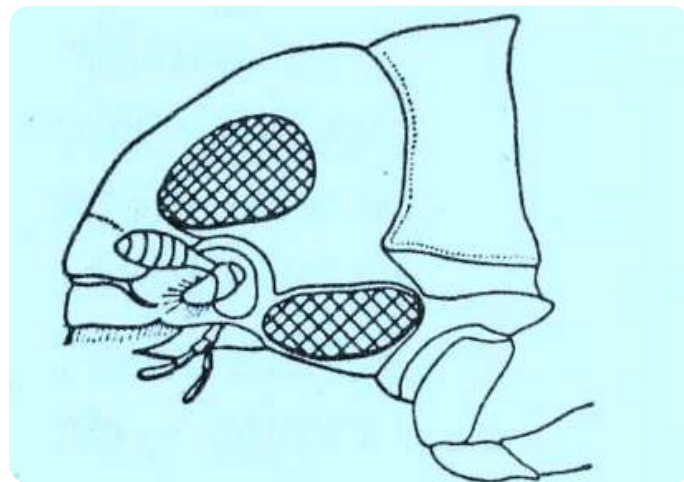
Kop met dubbel aangelegde facetogen uit 'Het leven der dieren' deel II, Insecten. Grzimek.

Imago en larve met kieuwdraden uit , Venen, Plassen en Poelen, Wolfgang Engelhardt.

Logo schrijvertje uit ons clubblad uit 'Het Schrijvertje' van voor 2013 (?)

Imago en larve met kieuwdraden

Kop met dubbel aangelegde facetogen

Opvallende wegbermplanten in en rond het Leudal – Koningskaars

Door Phlip Bossenbroek m.m.v. Hermien Hendriks, René Horsten en Joost Geraets

In 2020 zijn IVN-afdeling Roermond e.o. en Studiegroep Leudal aan de slag gegaan om samen met de gemeente Leudal en andere wegbeheerders het wegbermbeheer in de gemeente natuurvriendelijker te maken. Uiteindelijk hopen we dat er meer prachtig bloeiende bonte bermen zullen gaan ontstaan in plaats van de vele saaie, grazige maar levensarme wegbermen van nu. De meest opvallende soorten worden in een reeks korte artikelen voorgesteld. In deze aflevering is de heilige koningskaars aan de beurt. Er zijn maar weinig planten die zo verweven zijn met volksculturen in vele landen als deze prachtige plant.

Naam

Koningskaars (*Verbascum thapsus*) behoort tot een groep hoog opgaande planten die ook bekend staan als toortsen. Naast koningskaars behoren hier onder andere ook keizerskaars, stalkaars en zwarte toorts toe, waardoor er onderling nogal eens verwisselingen plaats vinden. Dat komt omdat ze, behalve zwarte toorts, allemaal hoog opgaand zijn, grote bladen en gele bloemen hebben. Bovendien treedt er ook nog wel eens bastaardering (hybridisatie) op tussen koningskaars en stalkaars. Hier beperken we ons tot de koningskaars.

Het is een tweejarige tot soms meerjarige soort, die na het vormen van een bladrozet met een stevige penwortel in het eerste jaar, in het tweede jaar bloeit. Ze zijn manshoog (tot 2 meter) en hebben viltige, holle stengels met in het bladrozet grote, brede en eivormige tot elliptische grijsgroene bladen, die naar boven steeds kleiner, puntiger en viltiger worden. De stengel, die naar boven toe vertakt kan zijn, en de bladen zijn bedekt met een dikke wollige beharing. De in een lange aar staande tot drie cm grote goudgele tot lichtgele vijfdelige bloemen bloeien van juli tot in oktober. De bloembladen hebben op de keel een stervormig honingmerk, dat vooral bijen aantrekt, waardoor een betere bestuiving mogelijk wordt. Na de bloei bevat de dan gevormde doosvrucht talloze kleine zaadjes, die bij veel wind uit de doosvrucht geschud worden en in de directe omgeving vallen en daar nieuwe planten laten kiemen. Ze zijn ongelooflijk lang kiemkrachtig: tot vele tientallen of zelfs honderden jaren later! De geslachtsnaam *Verbascum* betekent 'baard' wat wijst op de flinke beharing van de plant. De soortnaam *Thapsus* is afkomstig van het schiereiland Thapsus, dat aan Sicilië vastzit en waar de soort veel voorkomt.

Groeiplaats en verspreiding

Koningskaars komt met uitzondering van Afrika en de beide polen in alle werelddelen voor. Het is een soort van gematigde streken en een duidelijke cultuurvolger die van oorsprong in Zuid-Europa voorkwam, met name in Turkije, waar nog steeds vele soorten *Verbascum* voorkomen. In Nederland, waar ze voorkomt aan de noordgrens van haar areaal, is ze vooral te vinden in de duinen, het rivierengebied en Zuid-Limburg. Daarbuiten, zoals in Leudal,

is ze minder algemeen tot zeldzaam. Ze houdt van droge, een beetje kalk bevattende, wat zanderige bodems, die zonnig en warm zijn gelegen. Vaak zijn dat enigszins ruderales of steppe-achtige groeiplaatsen, zoals verlaten bouwterreinen en spoorwegemplacements, zandige spoordijken, zandige wegbermen, taluds van verkeerswegen en dijkhellingsen, zandgroeven en zanddepots. Maar ook in siertuinen is het een gewilde soort voor in de border.

In het Leudal komt ze hier en daar in wegbermen voor, maar een fraaie en inmiddels bekende vindplaats wordt gevormd door de bermen op de parkeerplaats bij het Leudalse gemeentehuis in Heythuysen, waar ze met veel exemplaren uitbundig en langdurig jaarlijks staat te bloeien. Een feest voor het oog!

Maaibeheer en biodiversiteit

Koningskaars kan slecht tegen een te vroeg maaien van de wegbermen waar ze in voorkomt. Zou ze in het eerste jaar nog kunnen overleven bij een hoog afgestelde maaibalk, in het tweede jaar, als zich een hoge bloeistengel ontwikkelt, zou deze afgemaaid worden en gaan de vele gunstige eigenschappen van de plant verloren. Eigenlijk zou koningskaars nooit gemaaid moeten worden, vooral omdat de uiteindelijk uitgebloeide plant toch ook nog habitat vormt voor tussen bladeren en zaaddoosjes schuilende kleine diersoorten. En als het dan toch nodig is, dan is maaien in de late herfst nog het beste. Koningskaars is waardplant voor een reeks van ongewervelde diersoorten zoals de kuifvlinder, de valse salielichtmot, bessenwants,

toortsparelmoevlinder, zwartpootmot en lelijke snuitor, soorten die in hun voorkomen dus mede afhankelijk zijn van deze bijzondere plant. Daarnaast komt nog een hele reeks andere ongewervelde dieren op de plant voor, zoals diverse soorten bladkevers, aardvlooien, bladmineerders, mineervliegjes en thripsen.

Tenslotte vormen de hoge planten uitkijkposten voor vogels, vooral vinken en mezen. Kneutjes en mezen eten ook van de zaden die nog in de doosvruchten aanwezig zijn. Mogelijk tegelijk met daar schuilende rupsjes of poppen van andere ongewervelde dieren.

Geneeskundige eigenschappen

Toortsen zoals de koningskaars hebben een hele serie nuttige, geneeskundige eigenschappen waarbij koolhydraten, kleine hoeveelheden van etherische, enigszins vluchtige, olie, vet, kleurstoffen, suikers en slijmstoffen de belangrijkste werkzame bestanddelen vormen, naast Vitamine C, taninen, bitterstoffen, vrije vetzuren en minerale zouten. Ze komen vooral voor in de bloembladen en meeldraden. De gunstige effecten van deze eigenschappen waren in de middeleeuwen al ruim bekend en werden breed toegepast in de vorm van thee, poeder, smeersels, tincturen en gorgeldrankjes.

Thee van de bladen en bloemen werkt zweetafdrijvend en is een probaat middel bij luchtweginfecties, zoals hooikoorts, kouvatten en borstverslijming, hoesten en benauwdheid, maar ook bij lever- en miltziekten en gestoorde menstruatie. De thee is bovendien urinedrijvend. Vermengd met een gelijke hoeveelheid stokroos wordt het losmaken van slijm bevorderd. Daarnaast werkt het opsnuiven van een poeder van de bladen tegen neusverstoppingen en tegen slecht genezende wonden. Als gorgeldrank wordt koningskaars aanbevolen bij keelziekten. Andere kwalen waartegen koningskaars werd ingezet waren amandelontsteking, oogklachten zoals oogbindvliesontsteking en ooglidontsteking (strontjes), beten, tandpijn, aambeien en oorpijn. Ze werkt ontkrampend, bloedreinigend en is ook een geschikt middel tegen lever- en miltziekten. Bovendien is de plant pijnstillend en rustgevend en te gebruiken bij hoofd-, zenuw-, aangezichts- en reumatische pijnen. Tenslotte is ze ook prima toepasbaar tegen winterhanden en -voeten, brandwonden, kneuzingen, heesheid en cellulitis.

Ook de oude Grieken en Romeinen waren bekend met het grote scala aan medische toepasbaarheid getuige het volgende recept tegen zwellingen uit die tijd: Stamp de hele plant fijn, inclusief wortel, en vermeng het met wijn. Leg dat mengsel op de wollige bladen van koningskaars, verwarm dit blad in hete as en leg het daarna op de zwelling, die dan na enige tijd zal verminderen.

Eetbaarheid

Het zal niet verbazen dat koningskaars niet of nauwelijks eetbaar is. De sterke beharing van vrijwel alle onderdelen van de plant verhindert de toepasbaarheid als etenswaar, ook niet als je haar mengt met andere kruiden. Je krijgt er een droge mond van! Vanwege de wollige beharing worden koningskaarsen ook niet door zoogdieren gegeten.

Volksverhalen

Over koningskaars en toortsen in zijn algemeenheid zijn veel volksverhalen, mythen, sagen en legenden in omloop. Een kleine selectie:

- Een Griekse mythe verhaalt het feit dat Odysseus niet kwetsbaar was voor tovenares Circe die hem in een zwijn wilde veranderen, omdat hij koningskaars bij zich droeg.
- In een vermelding van Hildegard von Bingen (Duitsland, 12e eeuw) wordt aanbevolen, dat, als je treurig bent en een zwak hart hebt, je voor verlichting de Toorts moet koken samen met vis en vlees.
- Koningskaars is een heilige plant die wordt toegepast voor het afwenden van tovenarij.
- De plant is een koning waardig en heeft de vorm van een kaars: koningskaars.
- De plant had een magische uitwerking bij genezing. Een toepassing verhaalt dat een zieke plek op het lichaam of een ziek lichaamsdeel met de plant aangeraakt moest worden, waarbij dan hardop gezegd moest worden: Onze Lieve Vrouwe gaat driemaal over het land, zij draagt de hemelbrand in haar hand. Vervolgens was men dan genezen. Hemelbrand was een andere naam voor koningskaars. Brand had in de middeleeuwen de betekenis van iets groots of hoogstaands.
- Ook werd Maria vaak op schilderijen afgebeeld met een koningskaars.
- Indianen pasten koningskruid toe in kruidenmengsels, Kinnikinnik genaamd, die niet alleen gebruikt werden bij ceremonieën en rituelen, maar ook goed waren tegen migraine.
- In horoscopen is koninginnekruid verbonden met de planeet Saturnus.
- Als je je handen goed insmeert met de bloem, kun je met blote handen vissen vangen.

En verder:

- De plant wordt gebruikt om wol mee te verven in de kleuren geel, oranje of bruin.
- Koningskaars is een prachtige plant voor in borders.
- Bloemen voor het toepassen in medische recepten moeten in de ochtend geplukt worden, maar de kelken moeten daarbij aan de plant blijven zitten.
- In Ierland wordt ter voorkoming van schade aan de longen koningskaars aan tabak toegevoegd.
- Arme mensen legden als voering in de winter de wollige bladeren in hun schoenen.
- In het Zweedse Blekinge wordt de koningskaars samen met eikenbladeren vermeld op het provinciale wapenschild.
- Ook had koningskaars een cosmetische functie: een aftreksel werd gebruikt om haar lichter te maken.
- Ingesmeerd met teer werd de plant in de zestiende eeuw gebruikt als fakkel en rouwkaars.
- In het oude Griekenland werd koningskaars ook gebruikt voor het maken van lampenpitten.

Andere volksnamen

Logisch dat bij zoveel verschillende toepassingen in zo-

veel verschillende landen er ook veel andere namen in omloop zijn gekomen, zoals: wit wolkruid, wolblaren, ka-toenbloem, lemmekensbloem, kattedoppen, wilde tabak, zoklappen, begijntethee, aronsstaf, hemelbrand, zacht-lap, kerskruid, paaskens, nachtkars, koningskandelaar, broodjes, pappel, kattedeasjes en Maagd Maria's kerk-kaars. In Zuid-Limburg komen daar nog koningsbloem, koningskaars, donderpele en keerse bij. In Midden- en Noord-Limburg worden ze gewoon toorts genoemd. In Vlaanderen komt de soort voor met volksnamen als wol-lecruydt of wolkruid, gele kers, gele thee, maagdekeers en madekeerse.

Tenslotte

Deze bijzondere plant past vooral bij mensen die streng zijn voor zichzelf, die introvert zijn, die zichzelf makkelijk tekort doen, maar standvastig zijn en trouw met veel verantwoordelijkheidsgevoel. Wie de schoen past, trekt hem aan!

Foto rechts: het provinciale wapen van Blekinge

Jaarexcursie Nolimits

Door Sjoerd van der Schuit

Eénmaal per jaar doen we iets speciaals met onze groep lvb-ers (licht verstandelijk beperkt). Zeven keer lopen we in de omgeving van het Bezoekerscentrum Leudal en een keer per jaar gaan we naar een andere plek. Het idee voor

deze keer is ontstaan bij een wandeling van de planten-werkgroep in Steyl. Jochumhof is een prachtige botanische tuin waar de missionarissen uit alle delen van de wereld zaden hebben verzameld.

Afgelopen jaar is de ingang verlegd naar de Maashoek, waar je via het terras van het gelijknamige restaurant de tuin binnenloopt. Via bamboebossen loop je langs een mammoetboom en een kruidentuin naar het oerbos uit het Tiglien (afgeleid van Tegelen!), 1,4 miljoen jaar geleden. Met wonderbaarlijke dieren zoals de reuzenbever en het groot Tegels hert.

Bij dit hert wilden we een foto maken en vervolgens liepen we slingerend weer terug. Via een prachtig uitzicht op de Maas kwamen we na anderhalf uur weer bij het terras en hebben ook die plek even benut.

Ook de terugweg via het pontje Baarlo-Steijl is iedere keer weer bijzonder. Raampjes open en genieten van de frisse wind over het water. Het was een geslaagde dag waar we allemaal met een tevreden gevoel op terugkijken.

Lid worden?

IVN Roermond e.o. is een actieve afdeling met ongeveer 300 leden. Onze opgeleide natuurgidsen organiseren excursies en wandelingen in de prachtige natuurgebieden om ons heen. Daarnaast geven we workshops en cursussen over de natuur in het algemeen en specifiek over planten, insecten, vogels, het landschap, paddenstoelen en nog veel meer. De meeste van deze activiteiten zijn voor leden helemaal gratis! Zoekt u verdere verdieping? Neem dan deel aan één of meerdere van onze werkgroepen. Wij hebben bijvoorbeeld een actieve foto-, vogel-, heide- en plantenwerkgroep. En voor volwassenen met een verstandelijke beperking hebben wij een speciale groep die onder begeleiding elke maand een wandeling maakt.

Voor het aanmelden van een nieuw lid kijkt u op www.ivnroermond.nl.

Ik noteer de winterkoning. Dan zie ik, rond 19.10 uur, aan de binnenkant van de rails een volwassen, weggrennende levendbarende hagedis, het eindstuk van de lange staart is zwart. Rechts naast de rails een vrij liggend 60 cm hardstenen paaltje met aan de bovenkant de letters A en G. Ik hoor kuifmees, boomklever en grote bonte specht. Weer een losliggend hardstenen paaltje met A en G, de afkorting komt me bekend voor, doch ik kom er niet op. Tussen de rails een beschadigde Amerikaanse vogelkers waaraan een reebok zijn gewei geveegd heeft. De IJzeren Rijn is hier verlaagd aangelegd. Op de verhoging zie ik een paaltje, er even naar toe, weer een paaltje met de letters A en G, nu weet ik het: ze staan voor Antwerpen en Gladbach. De paaltjes dienen als grensmarkering voor de IJzeren Rijn. Hier is de IJzeren Rijn begroeid met adelaarsvarens.

Ik kom bij een stuk dat veel opener is. Langs de bosrand fraaie exemplaren van de douglasspar. De bielzen worden steeds slechter, ik krijg stukjes struikheide te zien. Ik kom weer bij een dwarsweg, dit is de Steinheuvelweg, wachtpost 2. Hier stond lang een waarschuwingsbord 'overweg 125', ook hier zijn de rails verdwenen. Het talud van de IJzeren Rijn is hier verhoogd aangelegd. Bloeiende vlasbekjes en stalkaarsen. Grotere bomen hangen laag over het spoor. In augustus 1994 heb ik de IJzeren Rijn ook afgelopen, doch toen vanaf de grens naar de rotonde Keulse

baan. Bloeiend bezemkruid en een enkel vingerhoedskruid die nog in bloei staat. Bloeiend grasklokje en veel brem. De bielzen zijn hier onzichtbaar. Ter hoogte van het Vlodropperven (eendenpoel) hoor ik het "gehin-nik" van de dodaars. Ik ben nu ter hoogte van het viaduct over de Hooibaan, de Boag. Het is nu 20.40 uur. Links zicht op het Gagelveld, hier diverse bloeiende slangenkruiden en veel bramen. De Boag; bij de bouw van de IJzeren Rijn werd hier een boogvormige onderdoorgang aangelegd, in 1948 werd het vervoer over de IJzeren Rijn voor 3 maanden stilgelegd, toen werd de Boag vervangen door een rechthoekige betonconstructie. Bij dit viaduct staat een haagbeuk. Ik heb nu ruim 2 kilometer afgelegd van de in totaal 48 km die door Limburgs gebied loopt, ik wandel nu weer terug.

Tussen de vegetatie een jonge tijgerspin, de spoorlijn is nu links van me. Gelet op plukjes wol tegen boomstammetjes hebben hier ook schapen gegraasd. Ik hoor een gaai. Wroetsporen van het wilde zwijn. Nu loop ik weer links van de spoorlijn. Op het graspad zijn plasjes blijven staan, langs de rand ervan duidelijke sporen van wilde zwijnen die hier hun dorst gelest hebben. Tegen een dode stobbe heksenboter. Ik nader weer het begin. Rechts langs het spoor een open ijzeren kastje, een voormalig telefoonkastje. Rond 21.17 uur stap ik in de auto, de temperatuur is gedaald tot 26°C.

Hulp gezocht bij de Roerdalen Vakantie Expeditie

Door Marjo Stiphout

Gestimuleerd door gemeente Roerdalen is IVN bezig met een nieuw vakantieprogramma te ontwikkelen: de Roerdalen Vakantie Expeditie. Doel is om kinderen en volwassenen, zowel uit Roerdalen als bezoekers en toeristen, te laten genieten van de unieke natuur en landschap. In samenwerking met vrijwilligers, gecoördineerd door IVN, ondernemers uit Roerdalen en met Staatsbosbeheer wordt een gevarieerd aanbod ontwikkeld voor in de zomer- en herfstvakantie. Eventueel later uit te breiden met de meivakantie. Focusgebieden waar de expedities worden georganiseerd zijn De Meinweg, Sweeltje-Munnichsbos-Aerwinkel en het Roerdal.

In de zomervakantie en de herfstvakantie 2025 bieden we 2 programma's per week aan. We zijn bezig met het uitwerken van programma's en vinden het leuk om met meer vrijwilligers dit programma te draaien. Wij bieden activiteiten op grotendeels één plek in de natuur per dag. Zoals bijvoorbeeld waterdieren ontdekken bij Huttopia of zoekopdrachtjes in het bos (paddenstoelen, sporen). De schoolgidsen doen hieraan mee. Leuk is dat alle IVN-leden welkom zijn om te helpen. Dus wie het leuk vindt om kinderen iets bij te brengen over natuur of in een rollenspel te spelen. Meld je aan bij Inge Schers. Zodra het programma bekend is informeert zij jou over de details per dag. Met een grote groep kunnen we de middagen fijn verdelen onder de vrijwilligers.

Meld je aan bij Inge Schers, i.schers@ivn.nl

janWelters autoservice

Echt Tel. 0475 - 48 13 65

www.autoservicejanwalters.nl

Contactpersonen

IVN Roermond e.o. organiseert diverse activiteiten.

Wilt u iets weten of actief meedoen, neem dan contact op met één van de volgende personen:

Werkgroep Vogels

Huub Loete, 06-14189335 /

Coen Cox, 06-52862791

vogelwerkgroep@ivnroermond.nl

Werkgroep Planten

Willemiek van Deutekom, 06-20903490 (regio oost)

Hermien Hendrixx, 06-13015190 (regio oost/west)

Vlinderwerkgroep

René Horsten, 06-22468910

vlinderwerkgroep@ivnroermond.nl

Heidewerkgroep

Hermien Hendrixx, 06-13015190

hermienhendrixx@hotmail.com

Jeugdwerkgroep

jeugdwerkgroep@ivnroermond.nl

Junior Rangers (leeftijd vanaf 12 jaar)

Frans Tegels, 06-81470235

famtegels@home.nl

Werkgroep Amfibieën en Reptielen

René Horsten, Hermien Hendrixx; zie hierboven

Macrofaunawerkgroep

Ron Van Pol, 06-25012712

macrofauna@ivnroermond.nl

Fotowerkgroep

fotowerkgroep@ivnroermond.nl

Zoogdierwerkgroep

Joost Geraets,

Marieke van den Ende, 06-46522105

zoogdierwerkgroep@ivnroermond.nl

NoLimits

Sjoerd van der Schuit, 0475-302733

nolimits@ivnroermond.nl

Excursieloket

Ruud Snijders, 06-24404802

excursies@ivnroermond.nl

Programmacommissie

René Horsten, 06-22468910

programmacommissie@ivnroermond.nl

Vertrouwenscontactpersoon

vertrouwenspersoon@ivnroermond.nl

Redactie Het Schrijvertje

Frans Hendrixx, 06-23663157

hetschrijvertje@ivnroermond.nl

Webmaster: webmaster@ivnroermond.nl

Fotomaster: fotomaster@ivnroermond.nl

